

НАЦІОНАЛЬНА ТЕМАТИКА У ТВОРЧОСТІ ВИПУСКНИКІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ШКОЛИ МОДЕЛЮВАННЯ КОСТЮМУ

Тканко О. Д., викладач кафедри моделювання костюму

Львівська національна академія мистецтв

Анотація. Стаття присвячена творчості відомих українських художників-модельєрів, випускників кафедри моделювання костюму Львівської національної академії мистецтв. Серед когорти модельєрів виокремлено тих дизайнерів, творчі роботи яких найбільше позначені національною тематикою, що є відмінною рисою львівської школи моделювання.

Ключові слова: мода, художник-модельєр, дизайнер, проєктант, творчість, національні традиції, колекція.

Анотация. Тканко О. Д. Национальная тематика в творчестве выпускников Львовской школы моделирования костюма. Статья посвящена творчеству известных украинских художников-модельеров, выпускников кафедры моделирования костюма Львовской национальной академии искусств. Среди дизайнеров выделены те творческие индивидуальности, работы которых наиболее отмечены национальной тематикой, что отличает и определяет самобытность львовской школы моделирования.

Ключевые слова: мода, художник-модельер, дизайнер, проєктант, творчество, национальные традиции, коллекция.

Annotation. Tkanko O. D. National thematics in graduates creative works of Lviv clothing design school. Article is dedicated to creative works of famous Ukrainian designers, graduates of Lviv National Academy of Arts, Clothing Design Department. Among the cohort of designers, only those are distinguished, whose creative works particularly denote national themes, what is a distinguishing feature of Lviv clothing design school.

Key words: fashion, fashion artist, designer, projector, creative work, national traditions, collection.

Постановка проблеми. Етнонаціональна парадигма в ідеологічних пошуках дизайнерів одягу України виразно презентується творчістю випускників Львівської національної академії мистецтв (ЛНАМ), кафедри моделювання костюму. Простежуючи тяглість мистецьких традицій поколінь, аналізуючи та відзначаючи особливі прикмети творчості окремих модельєрів одягу (випускників ЛНАМ), які сьогодні здебільшого формують обличчя української моди, можна краще зрозуміти процес становлення та специфіку вітчизняного моделювання костюму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняна наука фаховому моделюванню одягу присвячує вражаюче мало уваги, а наукові роботи на тему сучасного стану моди практично не публікуються. Поодинокими є аналітичні огляди, статті про костюм і моду, швидше з точки зору маркетингу, економіки, політики, психології, рідше – з погляду мистецтва чи культурології. Вагомою джерельною базою став науково-методичний, творчий досвід львівської школи моделювання костюму, періодика мистецького, культурологічного, спрямування, фахова література з проектування костюму. Фактологічний матеріал, зібраний на фестивалях, конкурсах моди, захистах дипломних робіт студентів Львівської національної академії мистецтв тощо.

Виклад основного матеріалу. Кафедра моделювання костюму ЛНАМ сьогодні є своєрідною творчою лабораторією української моди, де виникають і реалізуються нові ідеї, формується творча особистість, готуються кадри для галузі навчальних закладів і наукових установ. Представниками молодшої генерації львівської школи моди, відомими за межами держави є – О. Муха, О. Караванська, Р. Богуцька, С. Терещенко, М. та Р. Костельні, А. Бублик, І. Полякова, О. Даць, О. Теліженко та ін. На прикладі мистецьких зразків колекцій окремих випускників академії можна простежити зв'язок сучасних пошуків з національними традиціями, як характерну ознаку львівської школи моделювання костюму.

Проектант *Оксана Караванська* максимально творчо заангажована в жанрі костюму. Дебют розпочала 1997 р., представивши авторську колекцію „Тіні забутих предків”, а згодом колекції „Вечір в опері” та „П'ята стихія”, за що була титулована на „Відкриття сезону”. 1998 року реєструє власну торгову марку. Починаючи від 1999 р., систематично бере участь у показах прет-а-порте („Сезони моди”), відкриває авторський butik у Львові, згодом у Києві. Практично щороку обдарований художник-модельєр вшановується найрізноманітнішими відзнаками: кращий стиліст у галузі кліпмейкерства в загальноукраїнському конкурсі (2000 р.), „Оскар Б'юті Еворд” за найвишуканішу колекцію сезону весна-літо 2004 р. („Сезони моди”) та ін.

Про самобутність та оригінальність творів проектантки аналітики моди зазначають уже від першої колекції „Vade Mecum”, презентованої на українському тижні прет-а-порте. „Представлена колекція належить до найтонших, ліричних і ніжних зразків ще ніким не визначеної, проте безперечно існуючої західноукраїнської школи, що народжена й живиться

середньоєвропейською культурною традицією” [1, 78]. І тут варто уточнити вислів авторитетного в цій ділянці мистецтвознавця З. Колотушкіної щодо західноукраїнської школи, яка є давно визначеною та визнаною, бо корінням сягає ще часів Австро-Угорщини та Польщі, а як перша в Україні освітня школа була започаткована 1958 р., задовго до київської (1987 р.) і довгий час „постачала” фахівців по всій території колишньої радянської держави. Власне, стиль О. Караванської – етнічний романтизм постмодерного звучання, започаткувала ще в студентські роки. В одному з інтерв’ю О. Караванська підкреслила обов’язкову присутність творчості, віртуозність стилізації, увагу до деталей костюму – що є прикметою львівської школи, ментальністю митців, власне цьому їх вчили впродовж років навчання в інституті [2, 6].

О. Караванська часто звертається до традицій української культури, народної і професійної, тонко відчуває національну енергетику, автентичні джерела, проте ніколи не наближається до етнографічної стилізації, швидше інтерпретує багатими виражальними засобами, вінтажує традиційні та модерні компоненти костюму, віртуозно поєднує давні ремісничі й сучасні машинні технології. Весняно-літня колекція 2000 р. „2000 над рівнем моря”, або „Гірська колекція”, за словами авторки – незвична, „сенсаційна” завдяки гармонійній узгодженості та великій кількості ручної роботи. Митець, в арсеналі якого безліч найцікавіших конструкторських знахідок, можливо, не завжди помітних на перший погляд, але для фахівця просто неоціненних, у цій колекції акцент зробила на різноманітні та оригінальні тканини і матеріали, трикотажі й плетиві, вишивці нитками та бісером, аплікації та ін. „Життя в горах має свою особливість, – зазначає О. Караванська, – спостерігаючи за різними народами, які живуть у високогірних районах, помічаєш їх схожість, духовну єдність, незалежно чи то буковинці чи балканці” [3, 7]. Звідси, різноманітність і складність кольорової гами, жіночий м’який силует, асиметрія, нагромадження деталей, аксесуарів. Саме аксесуарам дизайнер надає особливого значення, вони часто виступають домінантами в її колекціях.

Творчість дизайнера О. Караванської перебуває в перманентному стані розвитку, вдосконалення вже знайденого та пошуку нового, яке треба вміти віднаходити й бачити серед одноманітності повсякдення та непередбачуваності сучасного глобалізованого світу. Вона звертається і до образотворчих мотивів української авангардної класики 20-х р. ХХ ст., відтвореної мінімалістичними принтами та витонченими додатками (колекція 2003 р.); і до „медичних тем” – „травматологічної естетики”, яка прочитується низкою асоціативних образів (колекції 2003 – 2004 рр.); і до української мультиплікації (колекція 2004 р.). Поза тим, вважає себе проектантом улюбленого асортименту верхнього одягу з м’яких, об’ємних, товстих тканин, з яких можна витворювати „живі” і монументальні конструкції. Її „візиткою” залишаються вишукані пальта з білого та бежевого кашеміру, витримані в канонах класичної моди – з виразністю силуету, чистотою конструктивних ліній і коректністю деталей.

Художник О. Караванська сьогодні запотребувана й одна з небагатьох, хто визначає обличчя сучасної української моди.

Гідним представником львівської школи є *Роксолана Богуцька*, яка заявила про себе в українській моді, перш за все, колекціями зі шкіри та хутра. Творчість Р. Богуцької вирізняє потяг до яскравої образності, монументальності, максималістської виразності через формотворчі підходи, кольори й фактури. Такому творчому процесу Роксолану навчали спочатку у Львівському коледжі прикладного мистецтва (відділення ткацтва), згодом у Львівській академії мистецтв (відділення художнього моделювання та оформлення виробів з трикотажу), де вона створила реноме інтелектуальної, працелюбної творчої особистості, що згодом сформувало її як талановитого й успішного художника, який віртуозно володіє різними матеріалами й техніками виконання.

Її перша колекція сценічного одягу, створена для учасниць конкурсу „Міс Україна”, представлена 1997 р. на міжнародному фестивалі „Леополіс-98” (Львів) здобула Гран-прі. Цього ж року Р. Богуцька стає постійним учасником „Сезонів моди”, де у представлених колекціях домінують її улюблені матеріали – шкіра та хутро. 2002 року Р. Богуцька відкриває у Києві салон одягу, 2003 р. здобуває чергову нагороду на „Сезонах моди” – „За краший стиль колекції”, а від 2004 р., коли співачка Руслана посідає перше місце на „Євробаченні”, автором сценічного образу якої була Роксолана, стає званою ширшому колу модників і одним з улюблених дизайнерів українських віп-персон.

Р. Богуцька – молода й успішна сьогодні, перебуваючи в постійному творчому пошуку, знаходить можливість продукувати свої вироби для широкого кола споживачів, залучаючи до цієї справи підприємства легкої промисловості, а це співпраця з шкірфабрикою „Світанок” (м. Львів) і українсько-нідерландським підприємством „Тикаферлюкс” (м. Тисмениця, Івано-Франківська область).

Як представниця львівської школи моделювання, художниця любить, розвиває і пропагує культуру рідного краю, насамперед Карпатського регіону, багату спадщину української минувшини та світового мистецтва. Р. Богуцька постійно відкриває для себе секрети ремесла гуцулів – килимарство, вишивка, прикраси з металу та бісеру, вироби зі шкіри та хутра. Колекція „Чорногора”, осінь-зима 2001 р. відтворила дух гуцульського етносу – яскравий колір, ритмічність вибагливого геометричного орнаменту, красу й багатство обробки шкіри та хутра. Багата художня образність, висока майстерність і тонке відчуття матеріалу притаманні творчості Р. Богуцької. В кожній її колекції присутні традиційні декоративні техніки – аплікація, перфорація, вишивка (освоюється вишивальна техніка „рішельє”), вибійка по шкірі, нові технологічні прийоми, зокрема лазерна обробка шкіри та ін. Кожною наступною колекцією Р. Богуцька вкотре доводить нові можливості шкіри, „намагаюь не купувати „високі технології” у виробника, а робити їх у своєму ательє ... якомь порахувавши кількість технологічних винаходів, використаних нами в одній колекції, – вийшло близько тридцяти” [4, 96]. Модельєр переконана, що варто

робити колекції дороги, коштовні, адже затрачаючи стільки трудомісткої праці та коштів, не потрібно розмінюватися на дешеві матеріали та імітаційні технології, оскільки дорога та якісна робота довше функціонуватиме і завжди себе виправдає [5, 6].

Уже з чималого творчого спадку Р. Богуцької фаховою гордістю для неї залишається колекція за мотивами творчості художника оп-арту Вазареллі, створена на шостих „Сезонах моди” (весна-літо 2000 р.). Проведена модельєром робота, без сумніву, героїчна, адже елементи костюмів колекції склалися з безмежної кількості шкіряних клаптиків, які філігранно зшивалися і формувалися в „живу” картинку – спідницю, сукню, жакет, пальто, штани тощо. Найпростіша модель, за словами автора, налічувала близько 300 деталей, що в кінцевому підсумку дало свій ефект і реалізувало сміливу ідею – створити наново засобами костюму класичні образи абстрактних композицій Вазареллі.

Вартою уваги у творчості Р. Богуцької є колекція „Прийде ще час” сезону осінь-зима 2003 – 2004 рр. Назвою колекції стали слова пісні старого львівського танго, а натхненням – львівська мода 20 – 40-х рр. ХХ ст. – час „батярів”, манірних панночок і нестримного промислового прогресу. Творчий пошук привів модельєра до вдалого поєднання духу тогочасної львівської моди із сучасними тенденціями. Загальний ретро-настрій колекції підкреслювався кольоровою гамою – натуральні, природні, зеленаво-вохристі кольори з окремими яскравими краплями. Авторський розпис по шкірі, ще раз нагадав – Богуцька є вихованкою львівської школи моделювання костюму. „Я побудувала колекцію з декількох блоків, – зауважує Р. Богуцька. – А це означає, що жінка, якій призначений цей одяг, – цілком різна і така, якою хоче бути. Або романтична та скромна або, навпаки, дуже розкута й авангардова. Чи навіть настільки вільна, що вміє показати себе і своє тіло” [6, 7]. Поєднує всіх цих жінок внутрішня свобода, незалежність і, до певної міри, агресивність. Це підкреслюється й цитуванням чоловічої моди 1940-х рр. – військовими обтислими плащами й шинелями. Не обійшлося в колекції і без авторських аплікацій та вишивок, виконаних із використанням нових технологій.

Елегантна етніка – „візитка” художника Р. Богуцької, і на підтвердження цьому, – колекція „Тільки у Львові” (2005 р.) створена у мисливському стилі з коштовного хутра рисі, бобра, песця, лисиці. Митець конструктивно шліфує знайдені вже попередньо приталені силуети курток, штанів-галіфе, лосин та бермудів. Позбавляється дизайнер певної переважаності в декорі, виділяючи лише основні місця для оздоблення – рукави та коміри, залишаючи домінантою в костюмі функцію практичну поруч із естетичною, адже таке вбрання личить сучасним „амазонкам”, які полюбують прогулюватися верхи на конях. Мисливсько-жокейська колекція вбрання представлена вершницями на пританцювуваних конях у травні 2005 р. у день міста Львова – оригінальна ідея презентації костюму, і першість тут належить Р. Богуцькій. Активне творче життя цього модельєра сформувало впевнену в собі особистість, скеровану більше на мистецтво, а не на комерцію, як було на початках, до того ж вона

„на кінець відчула, що належить до тих дизайнерів, у кого є своя аудиторія, своє коло клієнтів, свої глядачі, яких приваблює моя творчість, якою б вона не була, тому що вони вибрали стиль „Ательє Роксолани Богуцької” [7, 13].

Постійно вдосконалюватися, перебувати в пошуку, але залишатися вірною українській традиції – кредо Р. Богуцької. Своєю творчістю вона доводить, що в українських традиціях, історії та культурі є вдосталь того, що вигідно вирізнятиме українську моду у світі.

Львів'янка *Олеся Теліженко* – ще один молодий і перспективний модельєр. Із назв її колекцій – „Дерево роду” (2005 р.), „Мій добрий звір” (2006 р.), „Скіфія золота. Великий Степ” (2007 р.) – стає зрозумілим, що митця захоплює національна тематика. Колекція „Дерево роду” створена за мотивами апікаційних рушників південно-східної Черкащини. У роботі домінують натуральні тканини – льон, домоткане полотно та ін. Декоративним оздобленням є вишивка в поєднанні з апікацією, доповнені стародавніми рельєфними швами (пухлики, морщення). Образного вирішення колекції додає біла кольорова гама як символ чистоти та духовності.

Творчість художниці М. Приймаченко стала джерелом натхнення для створення О. Теліженко колекції „Мій добрий звір”. Інспіровані дизайнером образи дивовижних добрих звірів – прості та геніальні, у них присутня народна мудрість землі, незбагненність української душі з її поетичністю, фантазією, гумором. Колекція витримана в скромній кольоровій гамі – пісочні, вохристі відтінки, колір вологої землі та холодних відтінків синього. Натуральні тканини – вовна та льон, вишивка шовковими нитками пастельних тонів додають м'якості та злагоженості роботі. Лише окремі влучні акценти яскравих кольорів вносять у загальний тон колекції спалахи динаміки та оптимізму. У декоративному вирішенні моделей присутня велика кількість ручної роботи – шви, стібки, декоративні барвисті строчки, що перегукуються з народним вбранням середини ХХ ст. – час життя і творчості М. Приймаченко.

У колекції „Скіфія золота. Великий Степ” представлені контрастні за формою елементи одягу: приталені, облягаючі змінюються широкими, вільними силуетами, що підкреслюють ідею Великого і широкого українського степу. Речі зручні та мобільні, відповідають сучасній стилістиці костюму, адекватні історичним аналогам одягу, підкреслюють скіфський стиль життя кочівників. Кольори колекції – чорний, коричневий, вохра, сірий, молочний, білий. У декоративному вирішенні моделей присутня вишивка золотом, сріблом, бронзою, що створює враження коштовності та розкоші. Суворість епохи простежується у металевих прикрасах, масивних шкіряних поясах, скіфських шапках, сумках-колчанах, імітації лат у одязі. У декорі колекції домінує мотив крил, як символ степової вольниці.

Судячи вже за кількома колекціями, О. Теліженко, як талановиту і фантазійно розкуту у творчості художницю, чекають мистецькі здобутки в костюмі, а це збагачення новими творчими гранями української національної індустрії моди.

Висновки. Аналізуючи творчість львівських модельєрів поза функціональністю та комерційністю моделей, можна відзначити присутність самодостатніх мистецьких вартостей, багатой художньої образності, яка досягається розмаїтими джерелами натхнення, у першу чергу, національної культури.

Література:

1. Колотушкіна З. Сергій Бизов. Сезони моди-5. Картинки з виставки / Колотушкіна З. // Журнал „Єва”. – Київ, осінь, 1999. – С. 78.
2. Клименко В. Караванська історія: „У Львові я – „Ізгой” / Клименко В. // Газета „Україна молода”, 2000. – С. 6.
3. Клименко В. Спокуса літом – 2 / Клименко В. // Газета „Україна молода”. – Львів: субота, 1 квітня, 2000. – С. 7.
4. Волчик А. Мода по-галицьки / Волчик А. / Журнал „Академія”. – Киев: ЗАО Агентство „Инфоком”, ноябрь, 2005. – №11. – С. 96.
5. Савченко В. Роксолана Богуцька: Деякі жінки не розуміють різниці між сексуальністю та вульгарністю / Савченко В. // Газета „Суботня пошта”. Львів, 12 лютого 1998. – С. 6.
6. Коваль Я. Старе львівське танго прет-а порте Роксолани Богуцької / Коваль Я. // „Львівська газета”. – Львів, жовтень 2003. – №13 (268). – С. 7.
7. Клименко В. У моді – недоступна жінка / Клименко В. // Газета „Україна молода”. – Київ: 14 жовтня 2004 р. – С. 13.